

U POHODU GORI

Izvor:

Reportažu pripremio: Nesim A. Mustafi

GURBEDŽIJA - Broj 11, mart 1993, strana 6-8

www.arhivkrusevo.blogspot.com

Naša efemerna poseta selu Mljike u Gori, kraj Prizrena, izrodila se u pohod, koji bi se, svakako, mogao upisati u neispisane stranice istorije i kulture nas Muslimana sa prostora Kosova a i šire.

Sunčan i topao avgustovski dan kakav se samo poželeti može za pohode muslimanskoj Gori bačenoj u ralje Šar-planine. Treba krenuti u to, kako Gorani kažu, zagonetno Mljike, kraj Dragaša. Pošto trebamo preći sedamdesetak kilometara u oba pravca i boraviti nekoliko sati, bilo je potrebno, ujutro, svratiti na prizrenski ćevap, kao poseban specijalitet za ovo podneblje. Samo se sa takvom rezervom mogu izbeći provokacije gladi od šarskih izvora i čistog vazduha.

Sedamo u kola gospodina Balje, koji se dobrovoljno javio, sa svojim sinom Mustafom, da nas preveze do sela Mljike i natrag. Njih dvojica a i mnogi drugi Gorani vrlo su zainteresovani za selo Mljike i ono što se, u zadnje vreme, priča o njemu. Naš pohod oživljava i razvedrava, uvek pričljiv i raspoložen Enver Batiju, istoričar i poznavalac persijskog, arapskog i staroturskog pisma kao i odličan poznavalac kulturno-istorijskih spomenika Prizrena i okoline, bliže i dalje prošlosti.

Krećemo putem prizrenske ravnice desetak kilometara do većeg naselja Žur, da bi smo odatle nastavili put usponom kroz živopisne predele same Šar-planine. Percepciju ovih lepota jedino, verodostojno, može oslikati pesnik.

KREKOJŠTA

Posle pola sata zanimljive vožnje stiže se u Krekojšta (danas Dragaš). Kao što je mnogima poznato tu se susreću ljudi sa karakterističnom, za ovo područje, narodnom nošnjom a i posebnim govorom. Da bi ste se ipak mogli sporazumeti sa ovim dobronamernim ljudima potrebno je malo više napora. Ne postoje neke velike razlike koje bi bile prepreka za sporazumevanje sa našincima. Čak, kroz malo duži razgovor jasno se uočava velika sličnost govora, običaja, vera, kultura i drugo što je skoro i zajedničko, između Gorana i više građana

- Župljana. Ono što je jako izraženo i zajedničko za narod sa ovih prostora jeste - gurbet. I ovde u Gori je reč gurbet život, tuga, radost i bol, i ovde je gurbet sudbina Goranaca.

Čitav goranski kraj je kraj ljudi koji se bave pečalbam. Ljudi ovih krajeva su rasuti po svim delovima doskorošnje Jugoslavije. Oni se mahom bave slastičarstvom, i vrsni su majstori orijentalnih poslastica i napitaka. Zadovoljstvo za ovakvim proizvodima možete priuštiti sebi i ovde u Krekoišta. Ljubavlju i emocijama nadahnutu goranska pesma, uz saz, goranski bejt i goransku nošnju je pesma koja zna ne samo da zažari, nego i da zapali. Goranska pesma, kad treba, vida rane, a ona zna i da naljuti rane, koje mogu večno da bole.

SAJ

Ne sum znf
Na tvue prsti
cveće da cfte
pa ka katilj ti iskrši ruke
i so krf opru oči
sega probavam
da pljuknem cveće
na tvue iskinalje damari.

ZAŠTO JE NAŠE (PAGUS) SELO NEISPITANO

Uz melos ovoga podneblja i audio-kaseta koja nam i ovom prilikom pomaže da bliže dočaramo Goru, nastavljamo put za Mljike.

Selo skriveno u njedra Šar-planine, sa oko hiljadu duša, leži i ćuti kao da nešto krije i pritajeno čuva za neka buduća vremena. Tih letnjih meseci selo oživljavaju deca gurbedžija, koja provode ferije u prelepom i čistom kraju. Tako je bilo i ovoga puta.

Odlazimo pravo u džamiju. Petak je, vreme džume namaza, a za taj namaz se bilo okupilo petnaestak ljudi, uglavnom starijih meštana. Ulazimo u malo ali besprekorno uređeno dvorište kako dolikuje samo urednom verskom objektu kakva je džamija u Mljike. Nazvasmo selam. Uz "Vealejkumusselam" i topla dobrodošlica uz merhaba. Posle predavljanja poče uobičajni razgovor. Sedim pored Envera, ali ploča sa minareta koja gleda pravo u mene i ja u nju kao da mi ne da pravog mira. Uz moje uporno insistiranje gospodin Enver ustade da obavi posao zbog kojeg smo zapravo došli. Zureći stalno u ploču i pišući te hijeroglife gospodin Enver me povremeno gleda i izgovara "Neverovatno, neverovatno!", kao da je promenio i boju lica i boju glasa.

Čitki prepis sa original mermerne ploče Enver prevodi i on doslovca glasi: "Sagradio (dogradio) ovu veličanstvenu džamiju Ahmet-aga u godini 1238, kao što je bila sagrađena 688." (hidžretska).

Neverovatno. Zastaje dah, čovek se pita da li je to moguće? U tom trenutku ne preostaje ništa nego da sednete i popijete čašu vode koju nam nude četiri emzika pored samog minareta. Da ponovo pitam gospodina Envera da li je moguće? Ponovo odgovorni tvrdi: Da, istovremeno obračavajući se svima i kaže "Ovo treba da bude strogo pod zaštitom države."

To je ono što vas navodi ponovo na razmišljanje. Zašto je naše (Pagus) selo neispitano? Zašto nauka nije kročila ovim prostorima? Možda je ovim prostorima u svoje vreme kročio samo Jovan Cvijić, ali je njegov zadatak pored ostalog bio i uništavanje ovakvih i sličnih tragova. Meštani su ovu ploču čuvali skrivenu po tavanima kuća i džamije, zamotanu u krpe i vreće. Znali su da tu nešto važno piše. Generacije su to činile tako. Pita se čovek: koliko su nam nova saznanja stara? Koliko su činjenice mogle da nam budu bliske a vremena ih učinila dalekim! Zašto je moralo da padne toliko prašine na našu istoriju i kulturu? To su pitanja za posebna istraživanja i neka izvoli nauka.

O čemu se zapravo radi? Po usmenom predanju, a nama je to ispričao efendija Ahmed Murati (rođen 1926. godine imam u selu od 1954. godine) džamija je prvi put podignuta 688. hidžretske godine (1289. hidžretske), o čemu svedoči i natpis na ploči. Džamija je dvaput paljena, kakva slučajnost, i ponovo dograđivana na istim temeljima i u istom arhitektonskom stilu, zadnji put 1238. hidž. ili 1822.hris.

Odmah se postavlja pitanje: kako je dospelo muslimanski živalj na ovo područje u to vreme. Na ovo pitanje postoje dva moguća odgovora: - prvo, za vreme krstaških ratova (1095. - 1291.), ili drugo, ostajanjem na pogodnim mestima u vreme trgovačkog tranzita koji se obavljao na širokim prostorima, uključujući i pravac Bliski Istok - Dubrovnik.

Naime, u selo Mljike i dan danas postoji oko tridesetak domaćinstava (mahala) zvani ALEPOVI. Isto toliko a možda i više, Alepovi ima u goraskom selu Kruševo. U današnjoj Siriji postoji i dan danas grad Alep, drugi po veličini posle Damaska. U vreme Krstaških ratova grad Alep je bio veći i važniji grad u odnosu na Damask. Alepovih na ovom području je bilo mnogo više. Osni su se iseljavali u druge krajeve, a najviše u Povardarje (Makedonija) i Jedrenje (Turska). Poslednja familija koja se odselila za Jedrenje u vreme represije Rankovića je Emini Amita, da bi njegov brat Hadži Faik i mnogi drugi otišli između dva svetska rata.

MANIPULACIJA GORANIMA

U Mljike, a i u čitavoj Gori živi tradicija islamske kulture i sve zapravo počiva na tome. U novije vreme o Gori se mnogo priča, piše, a i manipuliše. Kao dokaz može da posluži i skoro prikazana jedna emisija na TV Beograd. Emisiju je realizovala Naučna redakcija kulturno-obrazovnog programa TV Beograd iz ciklusa "Čuvari tradicije", a pod nazivom "Đurđevdan u

Gori". Ova emisija na vrlo perfidan način našem (Paganus) seljaku propagira PAGANIZAM, mnogoboštvo, neznaboštvo.

Špica emisije sadrži: kršćenje, uskršnji običaji, šarena jaja, sećenje Badnjaka i drugo. Sadržaj emisije: - đurđevdanski uranak, branje bilja, vrbe, kupanje biljem i ljuskama šarenih jaja, magijske radnje oko osiguranja plodnosti i da ne nabrajamo sve i još neke goranske specifičnosti koje se dovode u vezu sa proslavom Đurđevdana. Na prvi pogled ništa neobično, važno je da je gospoda došla u naš kraj i želi da nas prikaže na televiziji. Njihov dolazak i priprema jedne takve emisije iskrivljava u osnovi temelj kulture goranskog naroda. Postavlja se pitanje - zašto? Gorani se opredeljuju kao Muslimani čija je vera Islam. Osnovni postulat vere Islama je verovanje u jednog jedinog Boga - Allaha, džečešanu, i svako propagiranje paganstva muslimanima je kulturna greška prema njima i veri kojoj pripadaju. Paganstvo (mnogoboštvo) i Islam (monoteizam) su nespojivi. Ovo se smatra tim većom greškom što tradicija čitave kulture muslimana na ovim prostorima nije dozvoljavana da kod njih zaživi i da se zapiše i da na osnovu toga taj narod odredi sebi svoj entitet i svoj identitet. Ako je gospoda iz TV Beograda htela da učini uslugu muslimanima Gore, zašto kojim slučajem nije snimljen Bajram ili goranska svadba, preko čega možemo da u pravom smislu identifikujemo goranski narod.

PRILOG

U POHODU GORI

Naša efemerna poseta selu Mljike u Gori, kraj Prizrena, izrodila se u pohod, koji bi se, svakako, mogao upisati u neispisane stranice istorije i kulture nas Muslimana sa prostora Kosova a i šire.

Sunčan i topao avgustovski dan kakav se samo poželeti može za pohode muslimanskoj Gori bačenoj u ralje Sar-planine. Treba krenuti u to, kako Gorani kažu, zagonetno Mljike, kraj Dragaša. Pošto trebamo preći sedamdesetak kilometara u oba pravca, i boraviti nekoliko sati, bilo je potrebno, ujutro, svratiti na prizrenski čevap, kao poseban specijalitet za ovo podneblje. Samo se sa takvom rezervom mogu izbeći provokacije gladi od šarskih izvora i čistog vazduha.

Sedamo u kola gospodina Balje, koji se dobrovoljno javio, sa svojim sinom Mustafom, da nas preveze do sela Mljike i natrag. Njih dvojica a i mnogi drugi Gorani vrlo su zainteresovani za selo Mljike i ono što se, u zadnje vreme, priča o njemu. Naš pohod oživljava i razvedrava, uvek pričljiv i raspoložen, Enver Batiju, istoričar i poznavalac persijskog, arapskog i staro-turskog pisma, kao i odličan poznavalac kulturno-istorijskih spomenika Prizrena i okoline, bliže i dalje prošlosti.

www.arhivkrusevo.blogspot.com

Minaret džamije u selu Mljike

Krećemo putem prizrenske ravnice desetak kilometara do većeg naselja Zur, da bi smo odatle nastavili put usponom kroz živopisne predele same Sar-planine. Percepciju ovih lepota jedino, verodostojno, može oslikati pesnik.

KREKOJŠTA

Posle pola sata zanimljive vožnje stiže se u Krekojšta (danas Dragaš). Kao što je mnogima poznato tu se susreću ljudi sa karakterističnom, za ovo područje, narodnom nošnjom a i posebnim govorom. Da bi ste se ipak mogli sporazumeti sa ovim dobronamer-nim ljudima potrebno je malo više napora. Ne postoje neke velike razlike koje bi bile prepreka za sporazumevanje sa našincima. Čak, kroz malo duži razgovor jasno se uočava velika sličnost govora, običaja, vera, kultura i drugo što je skoro i zajedničko, između Gorana i više gradjana - Župjana. Ono što je jako izraženo i zajedničko za narod sa ovih prostora jeste - gurbet. I ovde, u Gori je reč gurbet život, tuga, radost i bol, i ovde je gurbet sudbina Goranaca.

Čitav goranski kraj je kraj ljudi koji se bave pečalborom. Ljudi ovih krajeva su rasuti po svim delovima doskorašnje Jugoslavije. Oni se mahom bave slastičarstvom, i vrsni su majstori orijentalnih poslastica i napitaka. Zadovoljstvo za ovakvim proizvodima možete priuštiti sebi i ovde u Krekojšta. Ljubavlju i emocijama nadahnuta goranska pesma, uz saz, goranski bejt i goransku nošnju je pesma koja zna ne samo da zažari nego i da zapali. Goranska pesma, kad treba, vida rane, a ona zna i da naljuti rane, koje mogu večno da bole.

SAJ

*Ne sum znf
Na tvue prsti
cveće da cfte
pa ka katilj ti iskrši ruke
i so krf opru oči
sega probavam
da pljuknem cveće
na tvue iskinalje damari.*

ZAŠTO JE NAŠE (PAGUS) SELO NEISPITANO

Uz melos ovoga podneblja i audio-kaseta koja nam i ovom prilikom pomaže da bliže dočaramo goru, nastavljamo put za Mlijike.

Selo skriveno u njedra Šarplanine, sa oko hiljadu duša, leži i čuti kao da nešto krije i pritajeno čuva za neka buduća vremena. Tih letnjih meseci selo oživljavaju deca gurbedžija, koja provode ferije u prelepom i čistom kraju. Tako je bilo i ovoga puta.

Odlazimo pravo u džamiju. Petak je, vreme džume namaza, a za taj namaz se bilo okupilo petnaestak ljudi, uglavnom starijih meštana. Ulazimo u malo ali besprekomo uređeno dvorište kako dolikuje samo urednom verskom objektu kakva je džamija u Mlijike. Nazvasmo selam. Uz "Ve alejkumus-selam" i toplu dobrodošlica uz merhaba. Posle predstavljanja poče uobičajeni razgovor. Sedim pored Envera, ali ploča sa minareta koja gleda pravo u mene i ja u nju kao da mi ne da pravog mira. Uz moje uporno insistiranje gospodin Enver ustade da obavi posao zbog kojeg smo zapravo došli. Žureći stalno u ploču i pišući te hijeroglifne gospodin Enver me povremeno gleda i izgovara "neverovatno, neverovatno", kao da je promenio i boju lica i boju glasa.

Čitki prepis sa original mermerne ploče Enver prevodi i on doslovca glasi: "Sagradio (dogradio) ovu veličanstvenu džamiju Ahmet-aga u godini 1238. kao što je bila sagradjena 688." (hidžretska).

Džamija u selu Mlijike
Dragaš - Gora
kraj Prizrena

www.arhivkrusevo.blogspot.com

Mesto na kome je ugradjena spomen-ploča na dzamiji u selu Mlijike (Dragas) - Gora kraj Prizrena
Na slici: Enver Batiju (istoricar), Ahmed Murati imam u selu, Mustafa Balja saradnik oko otkrivanja ploče.

Neverovatno. Zastaje dah, čovek se pita da li je to moguće? U tom trenutku ne preostaje ništa nego da sednete i popijete čašu vode koju vam nude četiri emzika pored samog minareta. Da ponovo pitam gospodina Envera da li je moguće? Ponovo odgovorni tvrdi: da, istovremeno obračujući se svima i kaže "ovo treba da bude strogo pod za štitom države"?

To je ono što vaš navodi ponovo na razmišljanje. Zašto je naše (Pagus) selo neispitano? Zašto nauka nije kročila ovim prostorima? Možda je ovim prostorima u svoje vreme kročio samo Jovan Cvijić, ali je njegov zadatak pored ostalog bio uništavanje ovakvih i sličnih tragova. Meštani su ovu ploču čuvali skrivenu po tavanima kuća i džamije, zamotanu u krpe i vreće. Znali su da tu nešto važno piše. Generacije su to činile tako. Pita se čovek: koliko su nam nova saznanja stara? Koliko su činjenice mogle da nam budu bliske a vremena ih učinila dalekim! Zašto je moralo da padne toliko prašine na našu istoriju i kulturu? To su pitanja za posebna istraživanja i neka izvoli nauka.

O čemu se zapravo radi? Po usmenom predanju, a nama je to

ispričao efendija Ahmed Murati (rođen 1926. god. imam u selu od 1954. god.) džamija je prvi put podignuta 688. hidžredske (1289. hidžredske), o čemu svedoci i natpis na ploči. Džamija je dvaput paljena, kakva slučajnost, i ponovo dogradjivana na istim temeljima i u istom arhitektonskom stilu, zadnji put 1238. hidž. ili 1822. hris.

Odmah se postavlja pitanje: kako je dospelo muslimanski živalj na ovo područje u to vreme. Na ovo pitanje postoje dva moguća odgovora: - prvo, za vreme kršćaskih ratova (1095.-1291.), ili drugo, ostajanjem na pogodnim mestima u vreme trgovačkog tranzita koji se obavljao na širokim prostorima, uključujući i pravac Bliski istok - Dubrovnik.

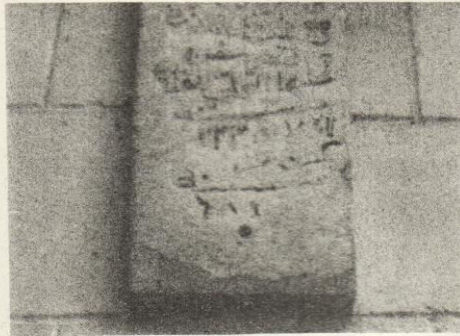
Naime, u selu Mlijike i dan danas postoji oko tridesetak domaćinstava (mahala) zvani ALEPOVI. Isto toliko a možda i više, Alepovih ima u goranskom selu Kruševo. U današnjoj Siriji postoji i dan danas grad Alep, drugi po veličini posle Damaska. U vreme Kršćaskih ratova grad Alep je bio veći i važniji grad u odnosu na Damask. Alepovih na ovom podričju je bilo mnogo više. Oni su se iseljavali u druge krajeve, a najviše u Povardarje (Makedonija) i Jedrenje (Turska). Poslednja familija

koja se odselila za Jedrenje u vreme represije Rankovica je Emini Amita, da bi njegov brat Hadži Faik i mnogi drugi otišli između dva svetska rata.

MANIPULACIJA GORANIMA

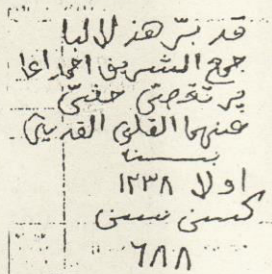
U Mljike, a i u čitavoj Gori živi tradicija islamske kulture i sve zapravo počiva na tome. U novije vreme o Gori se mnogo priča, piše, a i manipuliše. Kao dokaz može da posluži i skoro prikazana jedna emisija na TV Beograd. Emisiju je realizovala Naučna redakcija kulturno-obrazovnog programa TV Beograd iz ciklusa "Čuvari tradicije", a pod nazivom "Djurdjevdan u Gori". Ova emisija na vrlo perfidan način našem (Paganus) seljaku propagira PAGANIZAM? mnogobostvo, neznabostvo.

Spica emisije sadrži: - krsćenje, uskršnji običaji, šarena jaja, sećenje Badnjaka i drugo. Sadržaj emisije: - djurdjevdanski uranak, branje bilja, vrbe, kupanje biljem i ljuskama šarenih jaja, magiske radnje oko osiguranja plodnosti i da ne nabrajamo sve i još neke goranske specifičnosti koje se dovode u vezu sa prošlavom Djurdjevdana. Na prvi pogled ništa neobično, važno je da je gospoda došla u naš kraj i želi da nas prikaže na televiziji. Njihov dolazak i priprema jedne takve emisije iskrivljava u osnovi temelj kulture goranskog naroda. Postavlja se pitanje - zašto? Gorani se opredeljuju kao Muslimani čija je vera Islam. Osnovni postulat vere Islama je verovanje u jednog jedinog Boga - Allaha, džele šanuhu, i svako propagiranje paganstva muslimanima je kulturna greška prema njima i veri kojoj pripadaju. Paganstvo (mnogobostvo) i Islam (monoteizam) su nespojivi. Ovo se smatra tim većom greškom što tradicija čitave kulture muslimana na ovim prostorima nije dozvoljavana da kod njih zazivi i da se zapiše i da na osnovu toga taj narod odredi sebi svoj entitet i svoj identitet. Ako je gospoda iz TV Beograda htela da učini uslugu muslimanima Gore, zašto kojim slučajem nije snimljen Bajram ili goranska svadba, preko čega možemo da u pravom smislu identifikujemo goranski narod.

www.arhivkrusevo.blogspot.com

Original mermerna ploča na novootvorenom spomeniku islamske kulture u selu Mljike (Dragaš) - Gora kraj Prizrena

Čitak natpis na original ploči na džamiji u selu Mljike.

Prevod sa originala:
Sagradio (dogradio ovu veličanstvenu džamiju Ahmet-aga u godini 1238. kao što je bila sagradjena 688.

Reportažu pripremio:
Nesim A. Mustafi, Prizren

